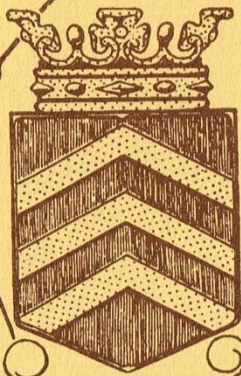

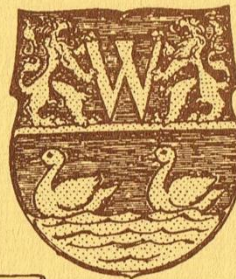
NOORD KOP STUKKEN

TEXEL

DEN HELDER

WIERINGEN

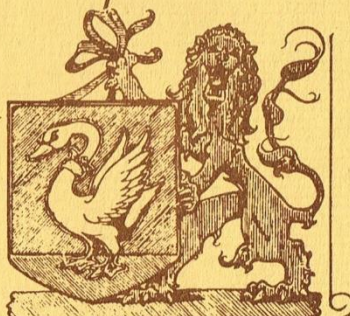
CALLANTSOOG

ANNA-PAULOWNA

WIERINGERMEER

ZIJPE

22e jaargang Nr.1
December 2007

Uitgave N.G.V. afd. Den Helder

Inhoud

Agenda	Blz.1
Ledenvergadering (afdeling)	Blz.2
Bibliotheekavond	Blz.3
Boete en straffen	Blz.18
Extra Bibliotheekavonden	Blz.3
Genealogische Dag 2008	Blz.4
Helderse en Huisduiner bevelhebbers ter walvisvaart	Blz.8
Informatie dienstverleden	Blz.17
Invoegavonden	Blz.3
Kennismaken met nieuw lid	Blz.5
Leden mutaties	Blz.3
Lustrum afdeling Utrecht	Blz.4
Oude Helderse Courant	Blz.7,17
Oude Texelse Courant	Blz.20
Onze Roots	Blz.19

NEDERLANDSE GENEALOGISCHE VERENIGING

ingeschreven in het register van de K.v.K. te Amsterdam no. 40531257

Den Helder, 20 december 2007

Beste Leden,

Het bestuur wenst U allen 'n gezond en goed genealogisch jaar, en hoopt U weer op de volgende lezing/bibliotheek-invoegavonden te zien. **Let U wel op de lezing is gewisseld met de bibliotheekavond zodat er in januari géén lezing is maar 1 februari en 25 januari is dan de bibliotheekavond.**

Agenda:

- vrijdag 1 februari : mevr. W. Planjer; De Nederlandse eetcultuur door de eeuwen heen.
vrijdag 29 februari : Jaarvergadering en 10 minuten praatjes.
vrijdag 28 maart : Drs. M. Zoeteman: Voorouders met 'n academische titel.

Let op:

Zaterdagmiddag: 19 april : mevr. M. Lenstra. Volkscultuur in Noord Holland.

1 februari begint de lezing om 19.30 uur.

De avonden beginnen om 20.00 uur, U kunt 's avonds al om 19.15 uur terecht
De middag begint om 13.30 uur, U kunt terecht vanaf 13.00 uur in de Maranathakerk, Vijzelstraat 73, ingang is in de Bakker Breetstraat..

De Nederlandse eetcultuur door de eeuwen heen.

Mevr. W. Planjer.

Tijdens zijn leven eet en drinkt een mens zo'n 75 tot 100.000 keer. Alle reden om eens stil te staan bij onze (veranderde) eetgewoonten.

De lezing geeft een overzicht met lichtbeelden over onze eetcultuur van de prehistorie to heden: wat aten wij in tijden van schaarste en overvloed.

Welke gebruiksvoorwerpen hadden wij tot onze beschikking en wat waren de mogelijkheden om het eten goed te houden?

En wat waren de zeden en gewoonten en hoe veranderden die?

We mogen er niet vanuit gaan dat het Nederlandse eten het zout in de pap niet verdient, omdat wij hier geen hofcultuur hadden zoals b.v. in Frankrijk, wordt duidelijk aan de hand van schilderijen, gebruiksvoorwerpen en prenten.

= = = = =

Voorouders met 'n academische titel.

Drs. M. Zoeteman

Martine Zoeteman is historica en als genealoge werkzaam bij het CBG, afdeling recente generaties. Deze lezing hangt samen met het onderwerp van haar proefschrift: Leidse studenten 1575-1812, herkomst en aanwezigheid in de stad.

Niet alleen aan studenten van de Leidse universiteit, maar ook aan degenen die aan de universiteiten van Franeker, Groningen, Utrecht, Harderwijk en Nijmegen en de Illustre School van Amsterdam lessen volgden, wordt aandacht besteed. Het behandelde tijdvak is 1575-1812.

In deze lezing komen diverse interessante bronnen uit de universiteitsarchieven aan bod, die bij vele genealogen nog onbekend zijn. Studenten op kamers, ver weg van het ouderlijk toezicht, wilden weleens uit de band springen en dat leverde leuk archiefmateriaal op.

= = = = =

Afdelingsledenvergadering 2008

Agenda

1. Opening, mededelingen en ingekomen stukken.
2. Jaarverslag 2007.
3. Financieel overzicht 2007 en begroting 2008 liggen tijdens de vergadering ter inzage.
4. Verslag kascontrolecommissie en benoeming van een nieuw kascontrolecommissielid.
5. Verslag afgevaardigde van de vergadering in november 2007.
6. Bestuursverkiezing:
Aftredend dhr .H.C.A. ten Cate herkiesbaar.
7. Rondvraag en sluiting.

Jaarverslag 2007.

1. Ledenbestand

Aantal leden per 1-11-2006: 140 + 16 bijkomende leden.

per 3-12-2007: 124 + 16 bijkomende leden.

2. Hieronder volgt het overzicht van de afdelingsavonden en middagen.

26-01-2007 Genealogie in oude boeken	± 23 bezoekers
23-02-2007 Jaarvergadering + 10 minuten praatjes	± 20 bezoekers
30-03-2007 Echtscheiding ten tijden van het Ancien regime	± 17 bezoekers
20-04-2007 Het Grootboek der Nationale schuld	± 18 bezoekers
28-09-2007 Trekschuiten en postvervoer in het verleden	± 15 bezoekers
26-10-2007 De Hugenoten	± 35 bezoekers

Bibliotheekavonden:

De bibliotheekavonden zijn op vrijdag van 19.00 tot 21.30 uur.

4 jan., 25 jan., 7 mrt., 4 april en 9 mei 2008.

Leden Mutaties:

Welkom aan de volgende nieuwe leden/bijkomend lidmaatschap..

mw. L.E.C. Verhoeven Clematisstraat 23 1783 HP Den Helder

Afgevoerd:

mw. D.Planting Spoorstraat 9 1601 GG Enkhuizen

mw. J.W.Topsvoort-Broersen Karavaanstraat 166 1783 EM Den Helder

dhr. P.J.A. Kamper Vossenberglaan 23 6891 CJ Rozendaal

Extra bibliotheekavonden:

Op de maandag 14 januari, 11 februari, 17 maart en 14 april 2007 van 19.00 tot 21.30 uur.

LET OP: Twee Invoegavonden:

Mede dankzij het vele knipwerk verricht door Mevr. A. Lafeber zijn er weer 2 advertentie invoegavonden.

21 januari en 18 februari 2008

Opgave voor 10 minutenpraatjes.

Wilt U wat vertellen over Uw genealogische ervaringen.

Dat kan na de jaarvergadering in de 10 minutenpraatjes, U kunt zich opgeven bij de secretaris

Met vriendelijke groeten en tot ziens op een van de volgende avonden.

M.S.F.G. Prudon-de Jong.

=====

Genealogische Dag 2008

Op 24 mei 2008 wordt de Genealogische Dag in Groningen gehouden. De afdeling Groningen verzorgt de organisatie.

De dag wordt gehouden in de Der Aa-kerk in het centrum van de stad. In het schip van de kerk worden 's morgens een drietal lezingen gehouden over het thema "Groningen en graan", in het koor is een uitgebreide informatiemarkt met stands over genealogie, regionale historie en boeken. Ook presenteren zich onder meer musea en het Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven. De cd-rom met het uitverkochte 1e Groninger Kwartierstatenboek en het nieuwe 3e Groninger Kwartierstatenboek worden gepresenteerd. Na de lunch kan men deelnemen aan de excursie door de binnenstad, een museum bezoeken of een workshop volgen. De dag wordt afgesloten met een diner, waaraan men kan deelnemen.

=====

Twaalfde lustrum afdeling Utrecht in 2008

De viering van het zestigjarig bestaan van de afdeling Utrecht op 8 maart 2008 valt samen met de honderdste Wereldvrouwendag. Op die dag zal een lustrumboek verschijnen, getiteld 'Dameslijnen'. Dit boek bevat negentig matrilineaire stamreeksen waarvan de proband een nauwe relatie had met de provincie Utrecht. De titel is te danken aan een van de inzenders.

Het boek is rijk geïllustreerd. De prijs bedraagt circa 19,- euro. U kunt dit boek nu bestellen bij de penningmeester van de afdeling Utrecht, de heer drs. W.M.T. van Zon, Prof. Sjollemalaan 20, 3571 CH Utrecht, e-mail: w.van.zon@hccnet.nl.

“Kennismaken met nieuw afdelingslid”

Ik ben Anja Harkes, woonachtig met partner en 4 kids in Pijnacker. Ben in 1959 te Den Helder geboren en heb tot mijn 10 de in de Pasteurstraat gewoond. Mijn vader was marineman, maar werd in 1969 naar Den Haag overgeplaatst. Vanaf 1970 ben ik al geïnteresseerd in de familiegeschiedenis, maar het heeft tot de 80 er jaren geduurd eer ik mij er echt in ging verdiepen. Een van de leuke aspecten in mijn genealogisch onderzoek is dat mijn voorouders ook uit Den Helder/ Huis-duinen komen....Ik kom zelf te weinig in Den Helder(blijft thuis!) , want ik denk dat er regelmatig geschiedkundige boeken over Den Helder in de boekwinkels liggen. Ben lid geworden van noordKOPstukken omdat ik daar pas sinds kort van weet door mijn gestruin op internet, sinds kort zoek ik veel op internet naar genealogische informatie; door tijdgebrek en de afstanden kan ik de archieven niet zelf bezoeken, helaas.

Ik ben werkzaam in de gehandicaptenzorg, waar ik het prima naar mijn zin heb.

Mijn opa, Sijbrand Harkes, woonde begin jaren 70 in de Pr. Hendrikstichting in Egmond aan Zee. Als oud zeeman mocht hij daar wonen. Mijn ouders, wij woonden toen in Den Helder, gingen regelmatig bij hem op bezoek en als kleindochter "moest" ik mee op visite. Een klein bedompt kamertje van 3 bij 3 waar echt alles in stond, eettafel, 4 stoelen, luie stoel, zijn bed, zelfs een aanrecht ontbrak niet en uiteraard een kanarie in n kooitje. En er werd volop gerookt. Wat doe je dan als 10 jarige...niet veel! Tot ik ineens dat oude houten sigarenkistje zag staan. Ik mocht erin kijken, maar moest wel heel voorzichtig zijn. Er zaten allemaal belangrijke papieren in werd mij duidelijk gemaakt. Geboorteaktes van mijn opa, zijn ouders, huwelijksaktes, oude foto's . Als een puzzeltje legde ik de gegevens naast elkaar, bij elkaar, ordende ik de gegevens en zo zag ik in t klein een beetje de familieverhoudingen groeien. Nooit ging ik er meer met tegenzin naar toe, want ik mocht dan weer in dat kistje snuffelen. Na zijn overlijden in 1972 kwam DAT kistje met inhoud bij mijn vader terecht , na zijn overlijden bij mij. Het duurde tot begin 80 'er jaren voor ik er verder in ben gedoken.

Zoals elke genealoog weet , gaat het in het begin als een sneltrein. De gegevens liggen voor het "oprapen ". Ik kwam er al snel achter dat de familie Harkes van oorsprong uit Den Helder/Huisduinen komt en dat ze beslist een invloedrijke familie zijn geweest. Ik heb veel zelf gedaan, maar mag niet onvermeld laten dat dhr. Unger, genealoog uit Haarlem mij veel heeft geholpen bij het onderzoek. De kosten per uur in de jaren 80 waren te betalen en hij heeft veel onderzoek verricht. Nu ik regelmatig ook op internet gegevens vind, check ik ook wel de gegevens die hij heeft gevonden in die tijd, maar dat klopt allemaal.

Zoals ik al zei, Harkes is een echte Helderse familie, Oud Katholiek van oorsprong Er is een splitsing rond 1720 tussen de 6 broers, zonen van Jacob Jansz. Harkes en

Grietje Barends. Er zijn 4 broers die er dan voor kiezen hun kinderen Rooms Katholiek te laten dopen in Zijpe en daar ter kerk gingen. Zelf denk ik dat het te maken heeft met de dames waar zij mee huwen. De zusjes Anne, Imme en Engel Jans(Krijnis) en Martje Japicks Jong. Waarschijnlijk komen zij uit een Rooms katholieke familie.

Uit de ORA en NA blijkt tevens dat er veel land, waaronder ook veel op het Nieuwlandt en de Conijnsberg met een behoorlijk aantal roedes en onroerend goed in bezit was van deze familie. Maar de meeste aktes gaan over verkoop hiervan en niet echt over aankoop.

Een groot aantal Harkes-mannen waren loodsen, er zijn er echter ook die harpoenier of commandeur ter walvisvaart op Groenlandt waren. Het is leuk om nu te lezen hoeveel walvissen zij gevangen hebben. Ik probeer me voor te stellen wat die mannen daar doorstaan moeten hebben, ze waren zeker behoorlijk gehard.

Op de website van de VOC staat informatie waar ik veel aan heb en soms is het ook humorvol wat ik daar vind. Nog kort geleden vind ik dat Jacob Sijmensz. Harkes op 31 mei 1740 uit dienst is gegaan bij de VOC en als ik dan de reden lees: weggelopen!!!De goochemerd...hij zal niet meer rustig rondgelopen nadien. En deze Jacob is dan iemand waar ik dus niets meer over kan terugvinden, geen huwelijk, geen kinderen, geen overlijden. Tja, hij is misschien wel naar de andere kant van de wereld vertrokken met de VOC achter hem aan.

Er zijn er ook die zich gespecialiseerd hebben in het metselaars vak. Veel, heel veel meester metselaars in de Harkes familie. De 1ste die met dit beroep genoemd wordt, is Crelis Willemsz. Harkes gedoopt in 1726 . De laatste is Reinier Harkes , geboren in 1881, die in 1906 vanuit Rotterdam vertrekt naar Chicago naar zijn broer Simon, die daar dan al woont. Reinier is wel in 1960 in Den Helder overleden. Mijn moeder zei tegen mijn vader als ze het naambordje passeerden, kom op Paul, bel es aan. Maar mijn vader vond dat dat niet kon. We wisten toen niet dat deze Reinier wel familie was. Van de beheerder van de begraafplaats in Den Helder begreep ik , dat men zich suf heeft gezocht naar familie van Reinier na zijn overlijden en die uiteindelijk in Zeist hebben gevonden...Zijn huis stond vol met zilver.....tja..

Wat bovenaan mijn lijstje staat, is uitzoeken of er connectie is met de familie Harkes, die veel voorkomt in Hazerswoude. Heb iemand ontmoet die uit deze familie komt en als ik de uiterlijke overeenkomsten zie die hij heeft met mijn opa, vader en oom, een echte Harkes-kop.

In 1688(ORA 6732 van 30 januari) woont ene Maritje Willems. Harkes dan in Kudelstaart, waarschijnlijk de pastoor achternagegaan, die daar een betrekking

aannam. Kudelstaart ligt op een steenworp afstand van Hazerswoude e.o. Maar of er mannelijke Harkessen die kant op zijn gegaan in die tijd kan ik dus nog altijd nergens terugvinden.

En dan de oudst genoemde Harkes, Garbrand, geboren rond 1510 in Holland en huwt en overlijdt te Oxford, Engeland..Of hij 1 van mijn voorouders is...

Mijn onderzoek gaat terug tot 1663 ,ORA 6725 dd 2 juli 1663, waar Alid Ariens weduwe van Jacob Willemsz. Harckes wordt genoemd als eigenaresse van een perceel.

De oudste Harckes is echter Willem, die genoemd wordt in een akte van 2 september 1592, out omtrent 51 jaeren. Hij is dan dus rond 1541 geboren. Deze informatie komt uit 'Beknopte geschiedenis van Den Helder en Huisduinen, A. Korff 1958. Het boek is een aanrader en er zijn antiqueriaten die het boek nog hebben.

Al met al ontbreken de gegevens tussen 1541 en 1663 nog en zijn er uiteraard 'zoekgeraakte 'Harkessen.

Sinds kort ben ik bezig de informatie die ik heb, op Geneanet te plaatsen. Een eigen website is er nog niet van gekomen. Ik had er plezier in om dit stukje te schrijven , maar

als U aanvullende informatie heeft, hou ik me aanbevolen.

Vriendelijke groeten Anja Harkes. ajharkes@tele2.nl

Volkerak 13
2641SV Pijnacker
01533807845

=====

Uit 'n oude Helderse Courant.

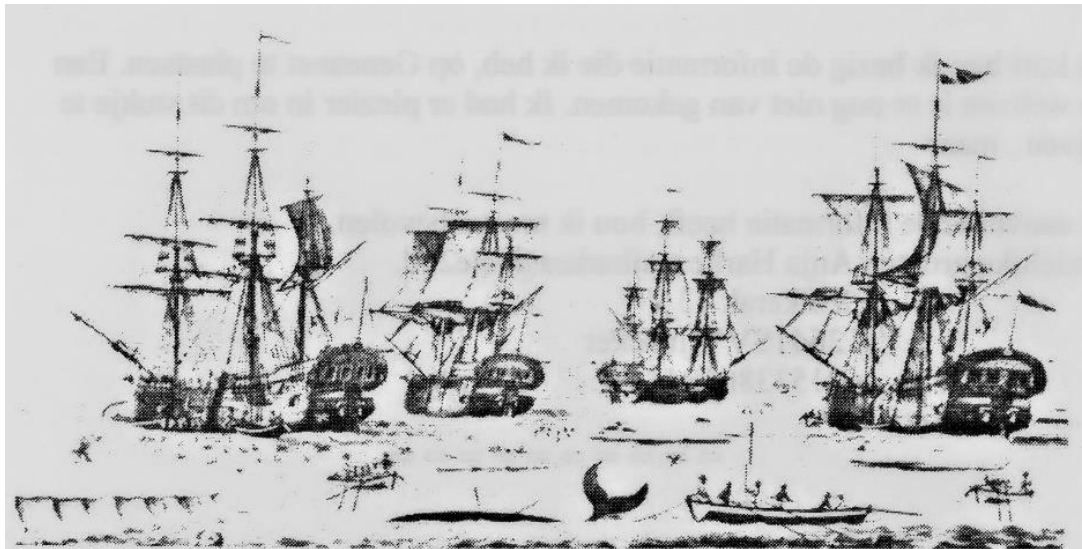
**Voorspoedig bevallen van eene dochter:
M. HUVERS—VAN GINNEKENS.
Nieuwediep, 27 September 1887.**

De Helderse en Huisduiner bevelhebbers ter walvisvaart in de 18e eeuw. Door P.Dekker

Uit: 41e Bundel "Oud West-Friesland" 1974.

Dit was voor een groot deel te wijten aan het sterke verval van de vaart op Straat Davis door o.a. matige vangsten en 'overbevissing' vanwege sterke deelname van Amerikaanse, Engelse en Deense schepen.

De Helderse- en Huisduiner commandeurs, die bijna allen op de Groenlandvaart voeren, kwamen echter sterk in aantal terug. Reeds in 1785 voeren op een totaal van 86 schepen (85 voor Groenland en slechts 1 voor Straat-Davis) weer 24 bevelhebbers van het Marsdiep. In 1790 bedroeg dit aantal op 66 vaartuigen (52 voor Groenland en 14 voor Straat-Davis) nog 21. In het laatste jaar vóór de Franse inval van 1795 in de noordelijke provincies voeren nog 58 schepen naar de noordelijke wateren (55 voor Groenland en 3 voor Straat-Davis) waarop de Heldersen en Huisduiners met zelfs maar liefst 27 bevelhebbers vertegenwoordigd waren. Op de *totale* walvisvloot uit onze gewesten vertegenwoordigden zij toen dus ruim 46%. In het volgende jaar voer de vloot niet uit vanwege de moeilijkheden die zich nu voordeden in verband met de oorlog tegen de Britten.

Afbeelding met walvisvangst en v.r.n.l. de schepen 'Zaandam', 'Frankendaal' en 'De Jager' op de voorgrond. Dit tafereel uit de 2e helft van de 18e eeuw kan betrekking hebben op de jaren 1791-1792 toen genoemde Groenlandvaarders resp. onder bevel stonden van Jan Simonsz. Walig, Den Helder; Maarten Jacobsz Mooy, Callantsoog en Cornelis Rickels, Den Helder. Aquarel door Jan Mooy, 1830. Deze zeeschilder werd geboren te Callantsoog en woonde later te Den Helder. Voer in 1789 als kajuitsjongen met zijn vader, Maarten Jacobsz. Mooy voor het eerst ter walvisvaart. (Foto Ned. Hist. Scheepvaart Museum, Amsterdam).

Na de Franse inval werd onze Republiek door de Engelsen als vijand beschouwd en onze zeevaart afbreuk gedaan door het opbrengen van schepen. De reders zaten echter niet stil en probeerden, evenals dit in de Vierde Engelse Oorlog veelal met succes gedaan werd, hun schepen administratief bij neutrale rederijen onder te brengen. Men zocht het bijna weer altijd bij Pruisische handelshuizen en dit gelukte inderdaad ook nu weer. De Emder rederij P.O. Brouwer b.v. kreeg een aantal Hollandse walvisvaarders onder haar hoede. In wezen veranderde er echter ook nu niets en de bedoeling was dat de schepen normaal vanuit onze zeegaten zouden varen. Eenmaal buitengaats hoopte men met de neutrale papieren de Engelsen bij een evt. visitatie om de tuin te leiden.

In 1796 kozen zo weer 16 walvisvaarders zee waarvan er 6 onder commando stonden van een bevelhebber uit Den Helder/Huisduinen. Alles verliep goed en de schepen kwamen behouden uit de arctische wateren thuis. Onzekerheid heerste er aanvankelijk over de Helderse commandeur Klaas Hendriksz. Broertjes die pas op 3 oktober het Texelse zeegat binnenviel met het spek van 5 gevangen walvissen. Hij had met zijn schip de Schotse haven Leith bij Edinburgh moeten aandoen maar was daar niet als Hollander door de mand gevallen en mocht weer vrij uitvaren. Dit was een gunstig teken. De reders kregen vertrouwen in de neutrale papieren die voor schip en bemanning waren aangeschaft. Wat de schepelingen betreft pasten de reders de namen en woonplaatsen aan bij de nieuwe scheepspapieren en kregen Heldersen, Callantsogers en Wieringerwaarders domicilies als Emden, Leer, Greetsiel en andere woonoorden over onze oostgrens. Van de namen zelf werden veelal de 'achter'-namen weggelaten (Dirk Claasz. Pronk werd b.v. Dirk Claasz.) omdat deze naamsvorm in ons land al zo ingeburgerd was dat e.e.a. tot herkenning van een 'Hollander' kon leiden.

Alles scheen dus goed te werken en in het volgende jaar, 1797, voeren reeds 34 walvisvaarders (33 voor Groenland en 1 voor Straat-Davis) onder neutrale vlag uit. Het aantal bevelhebbers uit Den Helder/Huisduinen op deze schepen bedroeg 21. Alle schepen keerden ook dit jaar met in het algemeen goede vangsten terug. De neutrale vlag scheen een prachtige oplossing voor de oorlogssituatie te zijn. Hoe anders zou e.e.a. echter in het volgende jaar uitpakken.

In 1798 werden 31 walvisvaarders uitgereed die alle naar Groenland zouden zeilen. (In 1797 was de Terschellinger Imke Jansz. Ruyg als laatste naar Straat-Davis vertrokken en maakte feitelijk een einde aan de vaart op deze zeestraat. Pas in 1821 zeilde weer een enkel schip naar Straat-Davis maar dit was van geen belang meer omdat de Nederlandse walvisvaart toen eigenlijk reeds had afgedaan). Op de genoemde 31 schepen voeren 19 commandeurs van Den Helder/Huisduinen. Slechts 3 walvisvaarders zouden uit Hellevoetsluis vertrekken en de overige uit het Texelse zeegat. Bij deze 3 was de Helderse bevelhebber Jan Mol die op 12 april op de 'Groenlandia' uit de Maasmond afvoer.

Op 9 april was de eerste commandeur reeds van Texel vertrokken en dit betrof Jan Hillebrandsz. van Den Helder/Huisduinen die op 'De Liefde' zee koos. Verder

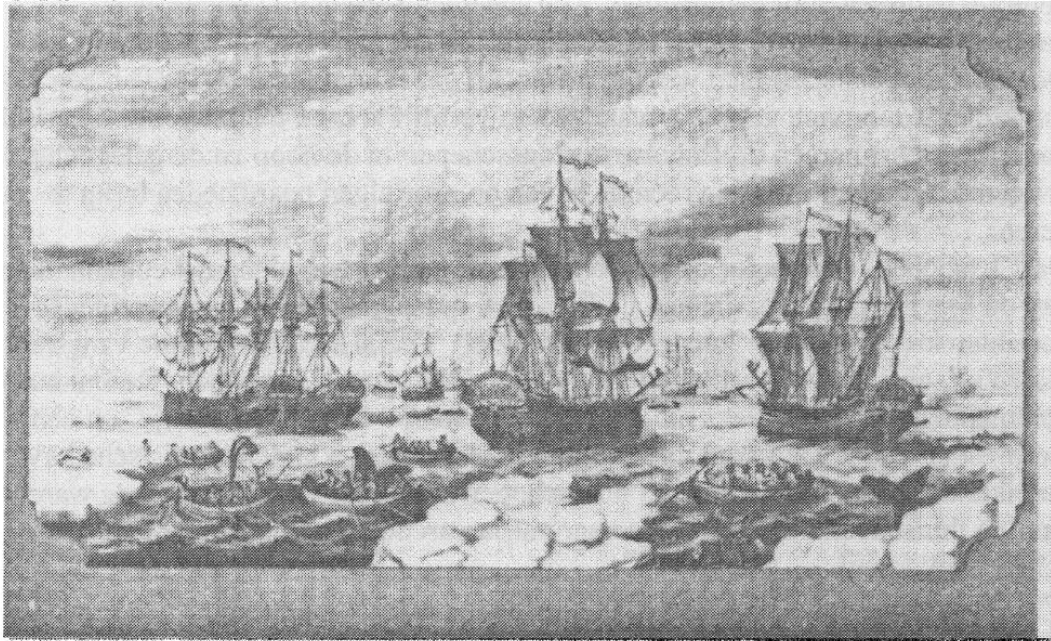
vertrokken tot 14 april iedere dag bevelhebbers van de Marsdiepdorpen met hun schip uit het Texelse zeegat en wel: 10 april, 'De Eensgezindheid' met Cornelis Jansz. Klorn, 'De Visscherij' met Pieter Jansz. Klorn en de 'Weserflusz' met Jan Cornelisz. Bras; 11 april, 'De Eendracht' met Klaas Hendriksz. Broertjes, 'De Fortuna' met Jacob Claasz. Broertjes, de 'Europa' met Meyndert Meeuw en de 'Adelaar' met Cornelis Lourensz. Strop; 12 april, 'De Jonge Cornelis' met Cornelis Jacobsz. Ruyg; 13 april, 'De Resolutie' met Pieter Jacobsz. Koning; 14 april, 'De Goede Verwachting' met Jacob Brugman. Bij de hier en ook verder genoemde schepen is het opvallend dat ook de scheepsnamen waren aangepast. In 1794 trof men nog walvisvaarders aan die 'Amsterdam', 'IJ-stroom', 'Beverwijk', 'Zaandam' en 'Noord-Holland' heetten maar in deze Pruisische periode waren ze vervangen door namen als 'Weserflusz', 'Embden', 'Eem(s)-stroom', 't Eylant Borcum' enz. Dat veel schepen nog de naam in de Nederlandse taal voerden was heel normaal want onze spraak was in de 18e eeuw ter zee nog zo belangrijk dat ze ook in de Duitse zeesteden zeer veel werd gesproken. Koop- en walvisvaarders uit b.v. Hamburg, Altona, Bremen en Emden voerden hun naam veelal in het Nederlands. Onze taal was nu eenmaal daar ook de spraak van 'de buitenkant!' Alles leek ook in 1798 goed te gaan maar spoedig zou anders blijken. De op 14 april uitgevaren Jacob Brugman keerde op 18 april uit zee terug. Hij was met zijn schip onderschept door de Engelse Noordzee-vloot onder Sir Richard Onslow. Visitatie volgden en 18 schepeling, waaronder vele Officieren, werden als verdachte personen van het schip gehaald en naar Engeland gezonden. Het was Jacob Brugman niet mogelijk met zijn praktisch gehalveerde bemanning de reis naar de arctische wateren voort te zetten. Dit voorval bracht grote opschudding in Den Helder en zou een slecht voorteken blijken. Waren de tot 13 april uitgevaren walvisvaarders gelukkig aan de Engelsen ontkomen, *alle* daarna uitgezeilde schepen vielen in hun handen. Onderschept werden zo de volgende commandeurs uit de Marsdiepdorpen die na Pieter Jacobsz. Koning op de volgende data waren uitgezeild: 4 mei, de 'Eem(s)troom' met Willem Jansz. Borst, de 'Visscherij' met Bartel de Boer, 'De Stad Embden' met Dirk Claasz. Pronk en de 'Weltevreden' met Cornelis Theunisz. Kamp; 5 mei, de 'Fortuin' met Jacob Jansz. Gauw, de 'Noordstar' met Abraham Lourensz. Walig; 7 mei, 'Gerrit en Hendrik de Groot' met Jan Claasz. Castricum. Al deze commandeurs waren nog minder gelukkig dan Jacob Brugman want zij werden niet ontdaan van een deel der bemanning maar hun schepen werden in het geheel opgebracht naar de Engelse haven Yarmouth. Samen met de schepen van deze 7 bevelhebbers uit Den Helder/Huis-duinen onderschepten de Engelsen in eerste instantie zo nog 6 walvisvaarders. Bij deze laatste waren de schepen van de Oudesluiser commandeurs Cornelis Boektjes en zijn zoon Cornelis Cornelisz. Boektjes de Jonge die het bevel voerden op resp. 'De Goede Intentie' en de 'Vrede'. Zo werden 13 Hollandse Groenlandvaarders in de eerste veertien dagen van mei 1798 opgebracht. De Engelse oorlogsbodems "Monmouth" en "Lancaster" werden met deze taak belast en begeleidden de

walvisvaarders naar Yarmouth. Hier bleek dat de Engelsen het spelletje met de neutrale papieren doorzien hadden. Alle schepen werden tot “goede prijs” verklaard en later met toebehoren in Engeland verkocht.

De Hollandse schepelingen werden gevangen gezet en onder geleide van een ruiter-escorte naar Norwich gebracht waar ze een verblijf kregen toegewezen. Een deel zou later dienst nemen op Engelse oorlogsschepen in de hoop zo de gelegenheid te krijgen te “drossen” in een vreemde haven en naar eigen haardsteden terug te keren.

De 17 schepen, waaronder de genoemde 11 Groenlandvaarders met commandeurs van de Marsdiepdorpen, die aan de Engelsen ontsnapten en de vangstgebieden bereikten kregen slechts “uitstel van executie”. Veelal met uitstekende vangsten vielen zij, op slechts één uitzondering na, de Britten toch in handen. De Enkhuizer commandeur Hendrik Pietersz. Wist met zijn schip “De Vrouw Dirkje” en een lading spek van 9 walvissen naar Emden te ontkomen. Via deze Pruisische haven bereikte de reders het bericht dat hun schepen met grote vangsten op weg waren naar de thuishavens. Géén van de naar patria varende Groenlandvaarders zou echter aankomen!

Wat de Helderse- en Huisduiner bevelhebbers betrof werden Cornelis Jansz. Klorn, Pieter Jansz. Klorn en Jan Mol onderschept door de Engelse oorlogsbodems “Circe” en “Astrea” en de Orkney eilanden binnengebracht. Dit vond reeds in het begin van augustus plaats. Meyndert Meeuw werd met zijn schip aangehouden door het Engelse fregat “Lutine” dat in het volgende jaar met haar legendarische goudschat voor Terschelling zou vergaan. Op 15 augustus bracht de “Lutine” hem te Yarmouth binnen. Aldaar werden door de Engelse Noordzee-vloot ook schepen van de commandeurs Klaas Hendriksz. Broertjes, Jacob Claasz. Broertjes en Cornelis Lourensz. Strop eind augustus opgebracht. De bevelhebbers Jan Hillebrandsz. en Pieter Jacobsz. Koning waren onderschept en naar de Theems begeleid waar ze het anker voor Londen moesten laten vallen. Tenslotte ontliepen ook Cornelis Jacobsz. Ruyg en Jan Cornelisz. Bras hun noodlot niet en werden naar Britse havens opgebracht. Alle Hollandse zeelieden die aan boord waren werden, evenals in mei, gevangen gezet. Wat dit betekende voor de dorpen Den Helder en Huisduinen laat zich gemakkelijk raden. Deze Marsdiepdorpen hadden aan de ongeluksvloot maar liefst 19 bevelhebbers geleverd. Daar we uit een eerder artikel (zie WFON, 40, 1973, pag. 29-90) weten dat er *gemiddeld* 8 à 9 bemanningsleden uit Den Helder/ Huisduinen bij “eigen” commandeurs voeren en *gemiddeld* 1 schepeling bij “vreemde” bevelhebbers zou dit betekenen dat er, de commandeurs meegerekend, ongeveer 200 manlijke inwoners van de Marsdiepdorpen in Engelse gevangenschap raakten. Dit betekende zonder meer een ramp voor deze plaatsen. Veel kostwinners keerden niet huiswaarts en daar zij, naar schatting, ongeveer ¼ van deze voor de gezinnen zo belangrijke personen uitmaakten gaf dit in veel woningen grote armoede. Pas in de loop van het volgende jaar, 1799, keerden de schepelingen uit gevangenschap terug.

Walvisvangsttafereel met v.r.n.l. op de voorgrond de schepen "De Jan", "De (witte) Olifant", "De Pieter" en "??". Wat betreft de namen van de genoemde Groenlandvaarders en de scheepstypen kan deze 18e eeuwse afbeelding betrekking hebben op de periode rond 1756. In dit jaar voeren n.l. schepen van die namen naar Groenland. De walvisvaarder "De Jan" werd toen gecommandeerd door de Helderse bevelhebber Dirk Driewesz. (Afbeelding Zaanlandsche Oudheidkamer, Zaandijk. Anoniem Foto "Reflex", Zaandijk).

Nauwelijks thuis echter werden Den Helder en Huisduinen opnieuw door het noodlot bezocht. Op 27 augustus landden de Engelsen en Russen tussen Callantsoog en Grote keten en bezetten spoedig de Marsdiepdorpen. In de periode tot hun aftocht in november leden de dorpen bijzonder groot ongemak door inkwartiering van de landingstroepen.

In de jaren 1799-1801 waagden de rederijen het niet om schepen onder neutrale vlag te laten uitzeilen. De geweldige klap van 1798 was bijzonder hard aangekomen want onze walvisvloot was praktisch geheel verloren gegaan. Dit betekende voor de Marsdiepdorpen een groot verlies aan inkomsten en het waren zeer slechte jaren voor Den Helder en Huisduinen. Daar ook het aantal koopvaarders dat het Marsdiep binnenviel veel geringer was dan in vreedetijd bracht ook het beloodsen van deze schepen en de assistentie door sloeperlieden veel minder op. Men was praktisch alleen op de kustvisserij aangewezen. In de loop van 1801 werd de kans op vrede tussen Engeland en Frankrijk groot geacht en waagden de rederijen het om weer schepen ter walvisvaart uit te rusten. Deze zouden inderdaad het volgende jaar, 1802 weer uitvaren. De zware verliezen

van 1798 werkten echter nog na en slechts 16 Groenlandvaarders zeilden in dit vredesjaar uit. Een aantal van 9 commandeurs uit Den Helder/Huisduinen zag nog kans om als bevelhebber te monsteren. De vangsten waren dit jaar niet groot en slechts Cornelis Jansz. Klorn bracht met de "Alida" voor de rederij Cornelis Visser te Zaandam een behoorlijke lading van 250 vaten spek, afkomstig van 16 kleine walvissen, binnen. Deze Helderse commandeur was een uitzondering! De matige vangsten en goede mogelijkheden bij de zich herstellende koopvaart waren redenen dat in 1803 nog slechts 10 schepen ter walvisvaart werden uitgereed. Eigenlijk was dit een geluk bij een ongeluk daar in dit jaarde oorlog tussen Engeland en Frankrijk weer uitbrak en onze Republiek opnieuw bij deze krijg werd betrokken. Het zou de allerlaatste walvis-vloot blijken die nog ooit uit onze gewesten naar de arctische wateren ging vertrekken. Op genoemde 10 schepen werden nog 7 commandeurs uit de Marsdiepdorpen aangesteld. Deze laatsten die de eer van de Helderse- en Huisduiner walvisvaart hoog hielden waren:

Meindert Meeuw	schip	"Cornelis en Jan"
Jan Claasz. Castricum	"	"De Onderneming"
Jacob Jansz. Gauw	"	"Visschershoop"
Cornelis Jansz. Klorn	"	"Alida"
Pieter Jansz. Klorn	"	"s-Lands Welvaren"
Pieter Cornelisz. Ruyg	"	"Avontuur"
Jacob Cornelisz. Ruyg	"	"De Jonge Cornelis"

De overige commandeurs op deze laatste kleine vloot vertegenwoordigden, als was het symbolisch, de andere traditionele gebieden die belangrijk waren voor de equipering van onze walvisvaarders:

De Waddeneilanden

Dirk Gerritsz. Swart van Terschelling	schip	"Hollandia"
<i>Noordelijk Noord-Holland</i>		
Cornelis Boektjes van Oudesluis	"	"De Vriendschap"
<i>Noordfriesland</i>		
Hendrik Cornelisz. Van Föhr	"	"De Hoop op de Walvischvangst"

Zeer spoedig na het vertrek brak de oorlog opnieuw uit en zwermden de Engelse kapers en oorlogsbodems uit om de Hollandse Koop- en walvisvaarders te onderscheppen. Onze Groenlandvaarders werden zelfs in hun vangstgebieden achtervolgd en zo kon het gebeuren dat de Helderse commandeur Jacob Jansz. Gauw op 17 juli, op 70 graden N.B. "by het ijs", door een kaper uit Liverpool werd aangevallen. Zijn schip, de "Visschershoop", werd prijsgemaakt. De commandeur met zijn zoon, Reinier, wisten over het ijs te ontkomen en zich in veiligheid te brengen op de schepen van Meindert Meeuw en Jan Claasz. Castricum die, door het ijs, de kaper wisten te ontzeilen. Op 7 augustus liepen de Groenlandvaarders van deze Helderse bevelhebbers behouden de Noorse haven Bergen binnen.

Dat de commandeurs kennelijk geleerd hadden van de omstandigheden in 1798 bewijst het feit dat een aantal zich moedig aan prijsmaking trachtte te onttrekken. Op 6 september liepen de Helderse broers Pieter Jans Klorn en Cornelis Jansz. Klorn met hun schepen veilig in het Noorse Drontheim binnen. Zij waren door een Engelse kaper achtervolgd tot de kust van Finmarken en pas daar wisten zij tussen de vele eilanden van de noordelijke Noorse kust te ontkomen.

De Oudesluiser bevelhebber Cornelis Boektjes ontzeilde de Engelse ook en kwam op 6 september behouden in Stavanger binnen en reeds op augustus was de Helderse commandeur Jacob Cornelisz. Ruyg in Drontheim binnengelopen.

Andere bevelhebbers waren echter minder gelukkig en behalve Jacob Jansz. Gauw verloren ook Pieter Cornelis. Ruyg van Den Helder en Hendrik Cornelisz. Van Föhr hun schepen aan een Engelse kaper in de arctische wateren. De uit Liverpool afkomstige "St. Joseph" was zelfs tot 78 graden N.B. doorgedrongen en overmeesterde daar de Groenlandvaarders van genoemde commandeurs. Dit had al op 21 juli plaatsgevonden.

De Terschellinger Dirk Gerritsz. Swart werd eveneens opgebracht en wel in de Engelse haven Shields.

Na het verschrikkelijke ongeluksjaar 1798, waarin maar liefst 29 van de 31 uitgerede walvisvaarders in Engelse handen vielen, werd dus ook 180 een jaar dat de reders grote verliezen bracht. Van de 10 uitgeruste schepen maakten de Britten er 4 buit. Bij deze laatstgenoemde waren 2 schepen met commandeurs uit de Marsdiepdorpen. Ook in dit jaar werden dus weer bemanningsleden uit Den Helder/Huisduinen gevangen genomen en hoewel de omvang van de ramp niet zo groot was als in 1798 moest toch weer een aantal gezinnen in de Marsdiepdorpen de kostwinners missen die pas later terugkeerden uit Britse gevangenschap. Den Helder en Huisduinen kregen wel "de volle laag" door de oorlogsomstandigheden in deze allerlaatste periode van onze arctische walvisvaart.

Door genoemde enorme verliezen van de rederijen was het gedaan met de "Groenlandse visserij". In de komende jaren van Franse overheersing werden geen schepen meer onder neutrale vlag uitgereed en de Marsdiepdorpen maakten donkere tijden door. Pas in 1815 kon de vaart naar het noorden weer beginnen. Zij kwam echter niet meer op gang. Slechts één schip voer in dat seizoen uit. Zelfs op deze enkele walvisvaarder werd nog walvisvaarder werd nog een Helderse commandeur aangesteld. Het betrof Jacob Claasz. Broertjes die op het pinkschip "Groenland" uit het Texelse zeegat zeilde. Zijn reizen in deze eerste vredesjaren na de Franse overheersing waren nog slechts symbolische voor de enorme belangen die de Marsdiepdorpen voordien bij de walvisvaart hadden gehad. Een zeer interessant tijdperk was voor Den Helder en Huisduinen definitief afgesloten en raakte zelfs zo in de vergetelheid dat iedere herinnering daaraan bijna verdwenen was. Hoe ten onrechte!

Opmerking bij de commandeurslijst van Den Helder/Huisduinen

In de hierna volgende commandeurslijst zijn uitsluitend die bevelhebbers ter walvisvaart opgenomen die hun loopbaan als zodanig in Den Helder of Huisduinen begonnen zijn! Enkelen kozen na een aantal jaren elders domicilie. Deze vormen een zeer klein deel van het totaal. Ook het aantal “van buiten” gekomen commandeurs is gering. Een voorbeeld van deze laatsten is de Amelander Dirk Driewesz. die vóór zijn aanstelling tot commandeur naar Den Helder kwam. Daar in 1741 reeds woonde en in 1742 bevelhebber werd.¹⁾ Een bijzonder geval is de commandeur Gerrit Kragt die in zijn eerste bevelhebbersjaren, 1715, 1716 en 1717 in de zeebrievenregisters steeds met het domicilie Den Helder staat opgegeven maar elders ook als wonende in het nabije Callantsoog wordt vermeld. Helderse en Huisduiner commandeurs die na hun eerste bevelhebbersjaren andere woonplaatsen kozen waren:

Bras, Jacob Pietersz. (alias J.P. Platevoet)	; woonde na 1749 te Hazepolder bij Petten.
Dek, Cornelis	; woonde in 1776 te Buiksloot
Hagenaar, Adriaan	; woonde na 1789 te Petten.
Quast, Lourens Simonsz.	; woonde na 1741 te Schagen en in polder De Zijpe.
Root, Teunis Cornelisz.	; woonde na 1741 te Schagen.
Schol, Pieter Jacobsz.	; woonde in 1730 te Den Burg op Texel.
Sinjewel, Jan Cornelisz.	; woonde na 1748 te Alkmaar.
Strop, Jan Cornelisz.	; woonde na 1743 te Schagen.
Strop, Teunis Hendriksz.	; woonde te Den Helder en Alkmaar

¹⁾ Het verpondingskohier van 1741 geeft aan dat Dirk Driewesz. toen reeds in Den Helder/Huisduinen woonde. In de periode 1745-1747 wordt hij echter in de zeebrievenregisters met het domicilie “Ameland” vermeld en is dus korte tijd naar dit eiland teruggegaan. In 1747 (register impost 2-12-1747) trouwde deze succesvolle doopsgezinde commandeur met Geertje Jansdr. Walig, dochter van een van de belangrijkste Helderse bevelhebbers ter walvisvaart, Jan Simonsz. Walig. Na zijn huwelijk treffen we Dirk Driewesz. tot zijn laatste reis, in 1780, onafgebroken met het domicilie “Den Helder” aan.

De Amelander commandeur Hendrik Cornelisz. Kwam in zijn latere bevelhebbersjaren, rond 1740, eveneens naar het Marsdiep en woonde in Huisduinen. Daar hij in zijn eerste commandeursjaren nog op Ameland woonde wordt Hendrik Cornelisz. niet in onderstaande lijst vermeld!

De commandeurs die vermeld zijn met het eerste vaarjaar 1700 hebben zeker voor een groot deel ook vóór dit jaar reeds als bevelhebber gevaren.

Daar “Van Sante” *vanaf* 1700 zijn naamlijst echter *begint* kunnen wij ook niet anders dan in dit jaar de vermelding van de commandeurs uit de Marsdiepdorpen aan te vangen.

Voor zo ver bekend voeren slechts zelden bevelhebbers uit Den Helder/Huisduinen voor buitenlandse rederijen. In toch voorkomende gevallen had dit uit Hamburg plaats. Gedurende de gehele 18e eeuw was het slechts voor één commandeur mogelijk om in Den Helder zelf te monstereen. Dit betrof Hendrik Baske die in 1761-1763 voor de Helderse rederij Hoogland en De Leeuw uitvoer. Deze rederij zou de enige blijven in de Marsdiepdorpen.

Enkele commandeurs die in ons vorige artikel (WFON, 40 1973, pag.51) met het domicilie Den Helder/Huisduinen werden opgegeven, nl. Gerrit Koning en Simon Jansz. Vaartjes worden in onderstaande lijst niet meer vermeld om zij niet in hun *eerste* commandeursjaren in de Marsdiepdorpen woonden en hun eigenlijke domicilie zeer waarschijnlijk elders hadden.

De met een “D” aangemerkte bevelhebbers voeren in de aangegeven jaren naar Straat Davis. De overigen voeren op de Groenlandvaart. Een aantal zeilde in de totale vaartijd zowel op Groenland als op Straat Davis. Aan de vaarjaren is duidelijk te zien of het om dezelfde commandeur gaat!

Bewust zijn bij een aantal bevelhebbers, ondanks vaak sterke aanwijzingen de patronymen weggelaten. Dit gebeurde in die gevallen waarin de betrokken walvisvaarders in de zeebrieven of elders *uitsluitend met zijn enkele vóórnaam* staat vermeld *als commandeur van Den Helder of Huisduinen*.

‘t Is nl. ‘n zeldzaam verschijnsel dat in de plaatselijke archieven van Den Helder/Huisduinen ‘n inwoner met ‘t beroep “commandeur” of b.v. “commandeur op Groenland” wordt vermeld en dan is het een niet zelden hachelijke zaak om de juiste persoon aan te wijzen. Dit te meer daar er, in dezelfde jaren, meermalen personen in een bepaalde walvisvaardersfamilie met identieke vóórnamen voorkwamen. (Een voorbeeld is de commandeur Cornelis Quak, bevelhebber 1786-1797, die uitsluitend zonder patronym wordt vermeld en zowel Cornelis Jansz. Quak als Cornelis Cornelisz. Quak kan zijn!). Aanvulling met het juiste patronym zal hopelijk nog in veel gevallen mogelijk blijken..

Dat tenslotte in de lijst gedeelten van gevangen walvissen worden vermeld wordt veroorzaakt door de omstandigheid dat een samen gevangen walvis door de commandeurs werd gedeeld.

Wordt vervolgd

Informatie dienstverleden

Sinds kort bestaat de mogelijkheid, bij het Commando Dienstencentra allerlei inlichtingen op te vragen over:
Je medisch dossier, over de tijd dat je in dienst was of je staat van dienst (uit interesse naar je militair verleden) of interesse naar het militair verleden van een overleden vader/grootvader/broer-moeder/grootmoeder/zusje en daar een staat van dienst uit opvragen.

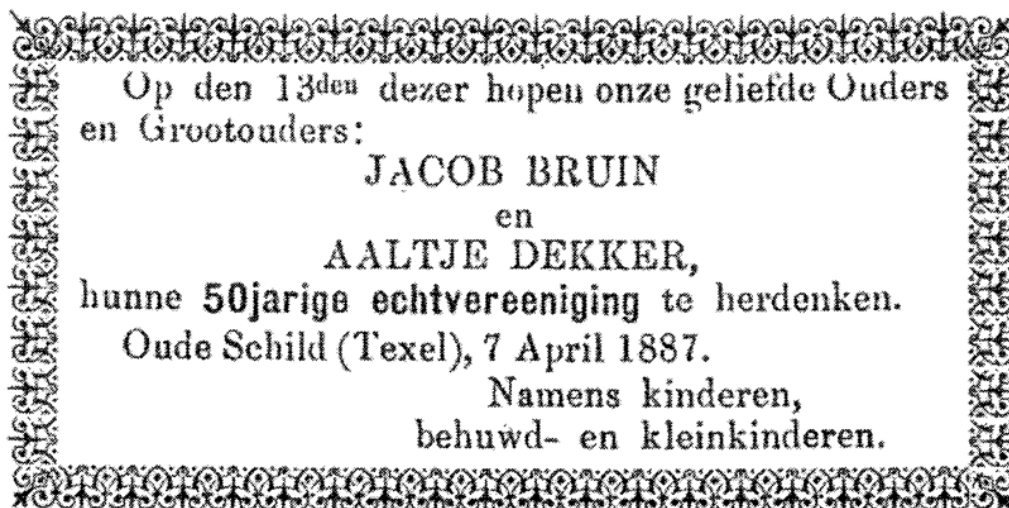
Letop:

Voor het medisch dossier is het adres:
Ministerie van Defensie Centraal Archievendepot
Bureau Centraal Medisch Archief
Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Voor je eigen staat van dienst of familieleden is het adres:
Ministerie van Defensie
Bedrijfsgroep Informatievoorziening
Dienstencentrum Documentaire Informatie
Postbus 7000
6460 NC Kerkrade

=====

Uit 'n oude Helderse Courant.

Boete en Straffen

Bron: crimineel vonnisboek Gouda (RA 176)
beg[1447] end[1447]

Datum	01-11-1447
Dader	Allaert Beylinck Aryaenssoen
Delict	Hij is 's nachts het huis van Jan Pieters Meynairisoen binnengedrongen, heeft zich daar onfatsoenlijk gedragen en de dienstmaagd en de gasten lastig gevallen.
Vonnis	Voor St. Jansdag (24 juni) Gouda verlaten en een bedevaart doen naar Onze Lieve Vrouwe in Parijs. Verbanning uit Gouda totdat hij het gerecht het bewijs van die bedevaart gebracht heeft. Voorwaardelijke straf: nog een bedevaart naar Rome. Op straffe van 20 pond en de stedekeur heeft hij ingestemd met het vonnis. — <i>Dit vonnis is gewezen op een woensdag.</i>
Magistraat	Schepenen: Aryaen Jacobssoen, Florys Claes Gaergoetss., Gijsbrecht Dirck Hagenss. en Jan Florys Mynnensoen.; schout: Jacob Rommerss.; burgemeesters: Heynric Aelbrechtss.

This page is displayed with askSam Systems's Web Publisher 3.0
For more info on the askSam **Web Publisher** visit <http://www.askSam.com/>

Huisvredebreuk en je dan ook nog onfatsoenlijk gedragen.
Terecht dat hij een straat c.q. stadsverbod kreeg?

wordt vervolgd

“Onze Roots”

Wie was bijvoorbeeld Oma's Oma?

'n Wedstrijd voor jongeren van 10 tot 16 jaar en georganiseerd door de NGV afdeling Utrecht.

Vertel een familie verhaal.

Weet jij wie jouw Oma's Oma is?

Op 8 maart 2008 bestaat de NGV afdeling Utrecht 60 jaar, en hebben zodoende een wedstrijd uitgeschreven voor jongeren.

Omdat 8 maart ook een Internationale Vrouwendag is, staan de lustrumactiviteiten in het teken van de vrouw. Veel leden doen mee aan deze dag. Zo komt er op deze dag een boek uit getiteld “Dameslijnen”. Daarin staan circa 90 personen met hun moeder, oma en verdere voormoeders, met namen en geboortedata, eventueel trouwdata enzovoorts.

In het kader van het lustrum is er ook een verhalenwedstrijd voor jongeren tussen 10 en 16 jaar. Er worden boeken beschikbaar gesteld voor de leukste inzending.

Als je het leuk vindt om als jongere mee te doen aan de wedstrijd

“Wie is jouw Oma's Oma”?

Vraag dan aan je moeder wie haar oma was en wat haar achternaam is en probeer eens je familie uit te zoeken in vrouwelijke lijn. Je zult zien dat dat heel boeiend is. Mocht je dit te ingewikkeld vinden, dan kan je ook een waar verhaal vertellen over de vrouwen in je familie, liefst met naam, geboortedatum, beroep, hobby's ect. En met wie zij getrouwd zijn/waren.

Misschien vind je het leuker om een zelfbedacht familiewapen te maken: een wapen dat weergeeft welke interesses of hobby's de vrouwen in jouw familie hebben.

Ga eens praten met ooms en tantes en vraag naar hun familie verhalen. Misschien hebben zij wel leuke oude foto's die je in je verhaal kunt gebruiken.

Mocht je meer willen weten over deze wedstrijd of over stamboomonderzoek, kijk dan eens op de site: <http://utrecht.ngv.nl>. Daar vind je informatie over stamboomonderzoek.

Met Google kan je vaak leuke informatie vinden over het beroep van je voorouders.

De redactie van de Stichtse Heraut zal de binnengekomen inzendingen beoordelen.

Stuur je inzenden vóór 1 maart 2008 op naar:

Mevr. Y.A. Jansen-Linse

Park Arenberg 14

3731 ES De Bilt

e-mail: yalinse@planet.nl

De prijsuitreiking vindt plaats op 9 april 2008 door de redactie van de Stichtse Heraut in de zaal achter de Tuindorpkerk,
Prof. Suringarlaan 1 Utrecht

=====

Uit 'n oude Texelse Courant.

ONTVANGEN :
een groote partij Vruchtboomen,
Peren, Appels; en **Boetplantsoen,** Elken, Essen,
Berken enz.
Te bezichtigen in den tuin van den heer MENTZ.
J. G. MOOJEN.

PHOTOGRAFIE INSTANTANÉE
E. DULFER.

GROENEPLAATS 342, BURG, TEXEL.
Aanstaande MAANDAG geopend van 11 tot
4 uur. Werkzaam bij elke weersgesteldheid.

St. Nicolaas.

DONDERDAG met mijn *St. Nicolaas-*
Etalage gereed zijnde, noodig ik
beleefd het geachte publiek tot een
bezoek uit.

Wed. P. VISSER
BURG.

